

30.11.2015

Valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistus ja yhteensovitus - selvityshenkilö

Valtiovarainministeriö on tänään asettanut selvityshenkilön valmistelemaan valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon uudistamista.

Toimikausi

Selvityshenkilö -hankkeen toimikausi on 8.12.2015 – 15.2.2016.

Tausta

Pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman mukaan valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon yhteensovituksesta tehdään erikseen päätös, jolla yksinkertaistetaan julkisen aluehallinnon järjestämistä (valtio, alueet ja kunnat). Ensisijaisena ratkaisuna on toimintojen keskittäminen tehtäviltään ja toimivallaltaan selkeille itsehallintoalueille. Lisäksi hallituksen ohjelmassa todetaan, että hallitus valmistelee sosiaali- ja terveystalouden (SOTE) järjestämiskäytännön kuntaa suurempien itsehallintoalueiden pohjalta.

Hallitus teki 7.11.2015 linjauksen aluejaon perusteista ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen askelmerkeistä sekä itsehallintoalueiden perustamisesta. Perustuslain 121 §:n 4 momentissa tarkoitettuja itsehallintoalueita perustetaan 18 maakuntajaon pohjalta. Jokaisella itsehallintoalueella on suoraan vaaleilla valittava ylin päätöksentekijä (valtuusto). Linjauksessaan hallitus ohjasi myös aluehallintouudistuksen valmistelua. Hallitus linjasi uusille itsehallintoalueille siirrettäviä tehtäviä.

Itsehallintoalueet perustetaan monitoimialaisiksi. Niille osoitetaan 1.1.2019 lähtien seuraavat tehtävät:

- pelastustoimen tehtävät ottaen kuitenkin huomioon mahdolliset tarpeet järjestää itsehallintoaluetta laajempaa aluetta ja väestöpohjaa vaativat tehtävät laajemmalla alueella
- maakuntien liitoille kuuluvat alueiden kehittämisen ja sen rahoituksen mukaan lukien EU:n ohjelmaperusteisen rahoituksen välittämisen tehtävät sekä alueellisen maankäytön suunnittelun tehtävät
- ELY-keskuksissa hoidettavat alueiden ja niiden elinkeinoelämän kehittämistehtävät mukaan lukien maaseutuelinkeinojen kehittämis- ja rahoitustehtävät
- mahdollisesti ympäristöterveydenhuolto

Sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä ympäristöministeriö arvioivat tarkemmin siirret-

tävien tehtävien sisältöä ja siirron toteuttamistapaa. Selvitys kohdistuu erityisesti alueellisiin ja kuntien lakisääteisessä yhteistyössä hoidettuihin tehtäviin. Valmistelussa selvitetään ja turvataan mahdollisuudet hoitaa osaa siirrettävistä tehtävistä itsehallintoalueiden yhteistyönä yhtä itsehallintoaluetta laajemmalla alueella. Samalla selvitetään voidaanko joitakin aluehallinnon ja alueellisesti hoidettuja tehtäviä siirtää kokonaan tai joiltain osin kunnille.

Selvitysten pohjalta hallitus tekee erillisen päätöksen tammikuussa 2016 aluehallintouudistuksen valmistelusta ja itsehallintoalueille siirrettävistä tehtävistä. Valtiovarainministeriö yhteensovittaa valmistelutyötä yhteistyössä sote- ja aluehallintouudistuksen projektijohtajan kanssa. Työtä ohjaa reformiministerityöryhmä.

Hallituksen tarkempi päätös siirrettävistä tehtävistä ja valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon yhteensovituksesta (hallituksen yhteensovituslinjaus) sekä tehtäväsiirtojen toteuttamisen tarkempi valmistelu on tarpeellista perustaa riittävän laajaan ja monipuoliseen selvittämiseen. Siinä on perusteltua, että ministeriöt selvittävät yhteisestä ja riittävän laajasta näkökulmasta siirrettäviä tehtäviä ja että nämä selvitykset kootaan yhteen selkeiksi ehdotuksiksi. Itsehallintoalueille siirrettävien tehtävien tarkemman selvityksen lisäksi on tarpeen arvioida valtionhallintoon jäljelle jäävien tehtävien hoidon tarkoituksenmukaista kokonaisuutta ja ottaa huomioon tehtäväkokonaisuuksista saatavat synergiaedut.

Itsehallintoalueiden toiminnan perustaksi tulevaa yleislakia valmistellaan sote- ja aluehallintouudistuksen Itsehallintoaluelaki - valmisteluryhmässä. Tarkoituksena on, että itsehallintoaluelain alkuun tulisi itsehallintoalueiden toimialan kuvaus, johon kirjataan yleisellä tasolla itsehallintoalueiden toimiala ja tehtävät. Tehtäväsiirtoja ja niiden toteuttamista koskevassa selvityksessä on näin tarpeen toimia yhteistyössä itsehallintolain valmisteluryhmän kanssa siten, että itsehallintoaluelakiin saadaan asianmukaiset tehtäviä ja niiden järjestämistä koskevat säännökset. Itsehallintoaluelakiin on erityisesti tarpeen ottaa säännökset siitä, miten itsehallintoalue voisi sopia tehtävistä lain puitteissa valtion sekä muiden toimijoiden kanssa sekä itsehallintoalueiden yhteistyön muodoista niin, että itsehallintoalueet voivat hoitaa tehtäviä yhteistyössä yhtä itsehallintoaluetta laajemmassa kokonaisuudessa.

Tarkempi selvitys itsehallintoalueille siirrettävistä tehtävistä on perusteltua antaa ministeriöiden ulkopuolisen, laajaa hallintokokemusta omaavan selvityshenkilön tehtäväksi. Ministeriöt tukevat selvityshenkilön työtä:

- nimeämällä jokaisesta ministeriöstä yhdyshenkilön, jonka tehtävänä on koota ministeriöstään sen toimialaa koskevat taustaselvitykset selvityshenkilön käyttöön ja toimia selvityshenkilön kontaktina ministeriöön
- laatimalla siirrettävistä tehtävistä ja tehtävänsiirron toteuttamistavasta taustaselvityksen 20.12.2015 mennessä ja mahdollisen arvion valtiolle jäävien tehtävien järjestämistavoista 27.1.2016 mennessä. Vaikuttavuutta ei arvioida tässä vain hallinnonalan ja sen oman lainsäädännön tavoitteiden vaan valtion koko tehtäväkentän ja eri yhteiskuntapolitiikan kokonaisuuden näkökulmasta.

Tehtäväsiirtojen selvittämisen ministeriöissä ja aluehallintouudistuksen jatkovalmistelun tulisi tapahtua nykyisiä ministeriöitä ja maakuntien liittoja ja muita kuntayhtymiä sekä valtion virastoja ja niiden johtoa sekä alue- että keskushallinnossa laajasti osallistamalla. Ministeriöiden tehtävänä on selvitysvaiheessa huolehtia osallistamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla on huolehtia yhdessä valtiovarainministeriön kanssa ELY-keskusten ja maakuntien liittojen kuulemisesta selvityshenkilötyötä varten.

Hallituksen linjauksen 7.11.2015 tarkentamiseksi ja itsehallintoalueille siirrettävien tehtävien tarkempaa määrittelyä ja siirtojen toteuttamisen alustavaa valmistelua varten asetetaan selvityshenkilö.

Selvityshenkilöksi kutsutaan ministeri Lauri Tarasti.

Selvityshenkilön työn tueksi ja kokoamaan selvityshenkilölle ministeriöiden taustaselvitykset asetetaan ministeriöiden virkamiehistä sihteeristö.

Selvityshenkilön tehtävänä on hallituksen yhteensovituslinjauksen valmistelu. Selvityshenkilö laatii ehdotuksen hallituksen tammikuun lopussa 2016 tehtäväksi yhteensovituslinjaukseksi sisältäen luonnoksen itsehallintolakiin otettaviksi perussäännöksiksi itsehallintoalueen tehtävistä.

Tavoite

Hankkeen tavoitteena on, että valtion aluehallinto ja maakuntakuntahallinto sovitetaan yhteen ja yksinkertaistetaan siten, että maakuntahallinnon tehtävät ja hallituksen 7.11.2015 linjauksen mukaiset aluehallinnon tehtävät siirretään itsehallintoalueille. Näin vähennetään hallintotasoja ja merkittävästi erilaisten hallinto-organisaatioiden ja näiden yhteistyöelinten määrää.

Tavoitteena on erityisesti:

- saada aikaan tuottavuuden ja taloudellisuuden paraneminen alue- ja maakuntahallinnon tehtävien hoidossa sekä lisätä viranomaisten järkevistä tehtäväkokonaisuuksista saatavissa olevia synergiaetuja
- saada aikaan hallintomenojen säästöjä
- parantaa kansanvaltaisuutta kokoamalla tehtäviä itsehallintoalueille tai kunnille
- huolehtia siitä, että palveluja ja niiden ketjuja kehitetään asiakkaiden näkökulmasta ja varmistetaan, että palvelut ovat sujuvia yli organisaatiorajojen
- varmistaa uusien toimintatapojen rakentaminen digitalisaatiota täysimääräisesti hyödyntäen
- toteuttaa yksilöille, yrityksille ja yhteisöille ymmärrettävä ja selkeä hallintojärjestelmä, jossa jokaisella hallinnon tasolla on sille luonteva rooli ja kansanvaltainen aluehallinto tarjoaa uuden ja hyvin toimivan yksilöiden ja yhteisöjen osallistumisen foorumin
- luoda rakenteelliset edellytykset sille, että itsehallintoalueisiin ja kuntiin kohdistuva valtion viranomaisvalvonta ja tähän liittyvät oikeusturvatehtävät ja kantelumenettelyt muodostavat johdonmukaisen ja yhtenäisen kokonaisuuden missä eri näkökulmista ja eri lainsäädännön perusteella tehtävä valvonta on sovitettu yhteen keskenään
- luoda hallintorakenteet, jotka ottavat huomioon digitalisaation luomat uudenlaiset mahdollisuudet järjestää hallinnon tehtävät ja hallinnon val-

vonta ja jossa myös tulevaa teknologista kehitystä voidaan tehokkaasti hyödyntää.

Hallitusohjelman mukaisessa tavoitetilassa Suomessa on selkeään tehtäväjakoon ja tehtäväkokonaisuuksiin perustuva kolmitasoinen julkishallinto, jossa hallinnon eri tasojen välinen tehtäväjako on hyvin perusteltu valtiosääntöoikeudellisesta ja taloudellisesta näkökulmasta.

Tavoitetilassa:

- kunta on paikallisen osallistumisen, demokratian ja elinvoiman yhteisö, joka hoitaa paikallisia tehtäviä
- itsehallintoalueet vastaavat sote-palveluiden järjestämisestä ja kuntaa laajemman alueen alueellisista hallinto- ja palvelutehtävistä erityisesti alueellisen kehittämisen ja elinkeinojen edistämisen asioissa ja muissa alueelle sopivaa harkintaa sisältävissä asioissa
- valtio vastaa valtakunnallisista tehtävistä ja erityisesti oikeusvaltiosta ja perusoikeuksien toteutumisen turvaamisesta ja varmistamisesta sekä turvallisuustehtävistä.

Tavoitetilassa hallinnon valta ja vastuusuhteet ovat selkeästi järjestetyt ja tasapainossa ja julkisen hallinnon rakenteet mahdollistavat sen, että hallinnon yksiköt voivat tehokkaasti ja joustavasti verkostoitua sidosryhmiensä sekä asiakkaidensa ja kansalaisten kanssa.

Tehtävä

Selvityshenkilön tehtävänä on hallituksen linjauksen 7.11.2015 perusteella:

- 1) selvittää hallituksen linjausta yksityiskohtaisemmin ne valtion aluehallinnon tehtävät, jotka siirrettäisiin perustettaville itsehallintoalueille ja arvioida onko näissä mahdollisesti kokonaan tai osittain kunnille siirrettävissä olevia tehtäviä sekä kartoittaa näiden tehtävien hoitamiseen käytetyt resurssit (henkilötyövuodet ja määrärahat),
- 2) selvittää maakuntien liittojen tehtävien siirtämisen itsehallintoalueille toteuttaminen,
- 3) selvittää ympäristöterveydenhuollon tehtävien mahdollisen siirtämisen itsehallintoalueille toteuttaminen
- 4) arvioida kohdissa 1-3 tarkoitettujen tehtävien siirron vaikutukset valtion aluehallintoon ja keskushallintoon ja arvioida erityisesti vaikutukset ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen osalta
- 5) valmistella tehtyjen selvitysten ja arviointien perusteella ehdotus hallituksen linjaukseksi valtion aluehallinnon ja maakuntahallinnon yhteensovituksista, ja
- 6) valmistella ehdotus lainsäädännön periaatteiksi itsehallintoalueiden tehtävistä itsehallintoaluelain valmistelua varten

Aikataulu:

- selvityshenkilön ehdotuksen perusteluineen ja arviointineen tulee olla hallituksen käytettävissä valtiovarainministeriössä ja sote- ja aluehallintouudistuksen projektinjohtajalla viimeistään 22.1.2016 niin, että hallitus voi tehdä tarvittavat päätökset tammikuun 2016 viimeisellä viikolla.

Jatkovalmistelun organisointi

Selvityshenkilötyön tulosten jatkovalmistelua ja muuta aluehallintouudistuksen jatkovalmistelua varten tullaan asettamaan projektiryhmä valmistelemaan organisaatiojärjestelyiden toteuttamiseksi tarvittavan hallituksen esityksen ja muut toimet sekä koordinoimaan muutosprosessia. Projektiryhmässä on edustajat uudistuksen osalta keskeisistä ministeriöistä ja pieni asiantuntijasihteeristö.

Kustannukset ja rahoitus

Hankkeen kulut maksetaan 31.12.2015 saakka momentilta 28.01.01 (Valtiovarainministeriön toimintamenot) ja 1.1.2016 lukien momentilta 28.90.22 (Itsehallintoalueiden sekä hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen ja tukeminen).

Kunta- ja uudistusministeri

Anu Vehviläinen

Osastopäällikkö,
ylijohtaja

Päivi Laajala

Jakelu

Selvityshenkilö Lauri Tarasti
Ulkoministeriö
Oikeusministeriö
Sisäministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Ympäristöministeriö

Tiedoksi

Valtioneuvoston kanslia
Puolustusministeriö
Aluehallintovirastot
ELY-keskukset
Maakuntien liitot

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen
Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula
Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä

Puolustusministeri Jussi Niinistö
Sisäministeri Petteri Orpo
Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Lenita Toivakka
Elinkeinoministeri Olli Rehn
Oikeus- ja työministeri Jari Lindström
Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen
Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen
Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner

Erityisavustaja Sami Miettinen
Erityisavustaja Tuomas Vanhanen
Erityisavustaja Hanna-Maija Kause
Erityisavustaja Eeva Salmenpohja
Erityisavustaja Niina Perälä
Erityisavustaja Tiina Ullvén-Putkonen
Erityisavustaja Petteri Leino
Erityisavustaja Juha Martelius
Erityisavustaja Mikko Kortelainen
Erityisavustaja Ville Valkonen
Erityisavustaja Emma Hannonen
Erityisavustaja Juha Kirstilä
Erityisavustaja Markku Rajala
Erityisavustaja Hannu Väänänen
Erityisavustaja Jannika Ranta
Erityisavustaja Leena Riekkola
Erityisavustaja Arto Järvinen
Erityisavustaja Juha Halttunen
Erityisavustaja Sakari Puisto
Erityisavustaja Kristiina Kokko
Erityisavustaja Matias Marttinen
Erityisavustaja Jukka-Pekka Kataja
Erityisavustaja Jyrki Peisa
Erityisavustaja Tea Usvasuo
Erityisavustaja Kristo Lehtonen